

Openingswoord expositie van

Maria de Werker

'Tekeningen', solopresentatie in Galerie Badweg 3, Bolsward,
15 november t/m 14 december 2014,
opening: zaterdag 15 november, 16.00 uur

Maria heeft een nieuwe fiets, een opvallende nieuwe fiets.

In de stad duikt ze overal op met die fiets.

Infietsen noemen we dat.

Een ontmoeting met Maria blijft meestal niet bij even je hand omhoog en een hoi in het voorbijgaan. Er moet even afgestapt worden.

En tijdens één van deze afstapmomenten vroeg ze mij of ik haar tentoonstelling wilde openen, vandaag, in deze galerie.

Zo'n vraag, ik spreek uit ervaring, is 'best wel een ding' om maar eens modern taalgebruik in te zetten.

Dank voor het vertrouwen Maria.

Wat is er te zien?

Tekeningen staat er op de uitnodiging.

De meerderheid van de tentoongestelde werken bestaat ook inderdaad uit tekeningen.

Daarnaast zijn er drie unieke houtdrukken te zien, twee litho's en een zeefdruk.

De houtdrukken, ze hangen daar in de hoek, hebben alle drie een andere basiskleur.

Blauw, oranje en groen.

Monumentaal zijn ze.

Er zijn triplex platen gebruikt zo groot als de spanwijdte van Maria haar armen toelaat 1 x 1 meter.

Op de plaat is de drukinkt onregelmatig aangebracht met een roller of de vingers.

Vervolgens is de plaat óp het papier op de drukpers gelegd en afgedrukt.

Op deze manier kan er heel precies bepaald worden waar de plaat op het papier aangelegd wordt.

Als jullie straks rondlopen kijk dan ook eens naar de randen van de houtdrukken. Je ziet dat ze niet helemaal passend zijn afgedrukt.

Dit is niet een foutje maar met opzet gedaan om zo inzicht te geven in het werkproces. Je kunt de lagen bijna tellen.

Drukinkt is een taaie verfsoort, die een wat matte, zachte huid geeft.

Hoe zijn de drukken opgebouwd?

De eerste laag, wat schraal ingeinkt, wordt gevolgd door steeds vettere lagen inkt totdat het genoeg is. Een spannend proces.

Want hoever kun je gaan en wanneer besluit je te stoppen?

De gretigheid van nog een laag kan je fataal worden en het hele werk dicht doen lopen tot een doods en ondoordringbaar vlak.

Het is juist deze spanning tussen schrale en vette lagen, tussen de suggestie van diepte en de beleving van het oppervlak, van de huid, die voor het oog aantrekkelijk is. Het spel van de in lagen opgebrachte kleuren, dekkend of transparant, de manier waarop ze zich tot elkaar verhouden, al dan niet in harmonie, is boeiend.

Naast de prachtige kleuren en de fluwelige huid veroorzaakt door deze drukinken krijgen de drukken nog een cadeautje mee, de nerf van de triplexplaten die een bijna ongemerkte horizontale beweging veroorzaken.

En dan het licht, hoe speelt het steeds veranderende daglicht een rol?

Het maken van de houtdrukken is naast een ambachtelijk proces ook een proces van onderzoek, resulterend in een fascinerend spel van kleur en textuur. Een mooie ervaring voor wie er voor open staat.

Neem de tijd, er valt veel te beleven aan deze houtdrukken.

De tekeningen

Wat er in deze expositie aan tekeningen van Maria hangt zou je kunnen zien als een formele zoektocht.

Een onderzoek naar de mogelijkheden van een lijn.

Een manier in het kijken naar deze tekeningen is na te gaan hoe ze gemaakt zijn en als het ware de weg terug te bewandelen die Maria is gegaan.

De punt is wel het allereerste wat een mens ooit heeft neergezet, gewoon een punt als één dimensionaal verschijnsel.

Verbind je twee punten met elkaar dan ontstaat er een lijn.

De tweede dimensie is geschapen.

De lijn bepaald een richting, structureert, scheidt ruimte op het papier en soms is er sprake van diepte als suggestie van een derde dimensie.

Door de beweging van de lijn in de ruimte te volgen kun je zelfs een vierde dimensie ervaren, die van de tijd.

Wat is er allemaal mogelijk met een lijn?

Bepalend is het materiaal waarmee de lijn gezet wordt en het papier waarop getekend wordt. Kiezen we voor een potlood, houtskool of inkt? Hard of zacht papier, dik of dun, gelijk- of ongelijk?

Het resultaat zal zeer verschillend zijn.

Maria heeft zich beperkt tot krijt.

Nou ja beperkt. Ik weet niet of jullie je realiseren hoeveel soorten krijtjes er in de handel zijn? Hard, zacht, rond, vierkant, dun, dik, vet, droog, veel pigment, weinig pigment enz. Al deze ingrediënten bepalen de eigenschappen, het karakter van het krijtje, en daarmee de mogelijkheden. De keuze en eigenschappen van het materiaal bepalen niet alleen het uiterlijk van het werk, maar ook de inhoud.

Het papier wordt als ruimte, als oneindige ruimte ingezet.

De plaats waar de lijn begint en waar zij zich naar toe beweegt is interessant om te volgen. Beweegt ze zich vrij, alhoewel binnen de kaders van het papier, of wordt de rand geraakt?

Het is wonderlijk te ervaren dat er wel sprake is van een begin of einde van een lijn, maar dat je niet het idee krijgt dat de lijn begrensd is.

Een ervaring van een illusie van oneindigheid behoort tot de mogelijkheden.

Dunne lijnen, dikke lijnen, gekromd of recht.

Wanneer wordt een lijn een vlak?

De lijn zoekt de ruimte, twijfelt, gaat weer terug, kiest een andere richting, schiet door, herstelt zich, zweeft, danst, valt, kruipt, botst, hangt even stil... zoekt ruimte..... vindt ruimte.

Je zou het choreografieën kunnen noemen.

Soms wordt dezelfde beweging herhaald, dezelfde lijn nog een keer gezet, maar net even ernaast. Het moet nóg een keer gezegd worden, getoond worden, maar nèt even anders.

Geen lijn is ooit hetzelfde.

Er wordt een laag toegevoegd, waardoor niet alleen het uiterlijk van het beeld, maar ook de betekenis verandert.

Ook de druk op het krijtje in samenspel met de beweging op het papier, van links naar rechts of andersom, van boven naar beneden en weer terug, alsmede het tempo van bewegen, een ferme uithaal of een voorzichtig aftasten, zijn factoren die bepalen hoe de lijn eruit gaat zien. De druk op het krijtje en de hoek waaronder het krijtje op het papier wordt gezet geeft, behalve een dikke of dunne lijn ook een donkere of lichte tint, een harde of zachte huid.

De beweging van het krijt over het papier is een proces van actie en reactie. De ene handeling is een voorwaarde voor de volgende.

Een intuïtief proces.

Als beschouwer kun je meegaan met die lijn, haar ervaren en alert zijn op wat het met je doet.

Iedere tekening zal, wanneer je er onbevungen naar kijkt, een andere sensatie, een ander gevoel oproepen.

Over het kijken naar kunst

Er zijn veel manieren om naar kunst te kijken.

De minst problematische manier is wanneer we te maken hebben met een kunstwerk dat iets representeert. Dit komen we het meest tegen bij de figuratieve kunst.

Plaatje, praatje, waarin de betekenis afhankelijk is van de culturele context.

Representatie is hier niet aan de orde.

Geeft de kunstenaar titels waaruit je iets zou kunnen afleiden?

Ook daar is hier geen sprake van.

Ik waag het erop toch een kunsthistorische term naar voren te brengen zonder het werk in een hokje te willen stoppen.

Dit minimalistische werk, kenmerkt zich niet alleen door het inzetten van een beperkt aantal beeldelementen, maar ook door het reduceren van het aantal inhoudelijke lagen. We zien een fijnzinnig niveau van werken en komen daarmee terecht in een gebied van de subtiele waarneming. Niet de makkelijkste manier van kunst bedrijven en beschouwen.

Laat het duidelijk zijn dat er een wereld aan overwegingen, beslissingen en daarmee beperkingen vooraf gaat aan het moment waarop je als kunstenaar de keuze maakt je bezig te houden met, in dit geval, de lijn. De lijn in krijt.

Soms helpt het toeval een handje.

Maria vertelde mij dat ze tijdens een cursus lithograferen het spaans benauid kreeg direct op een steen te moeten tekenen.

Dat kom je niet onderuit, anders krijg je geen druk.

Eenmaal die angst overwonnen ervoer ze een enorme vrijheid.

Ik citeer: 'Yes! Dit is fijn om te doen'.

Ik heb enige informatie gegeven over het proces van het materiële creëren en daarmee een kijkje in de keuken van de kunstproductie gegeven.

Dat kan genoeg zijn, er is sprake van inhoud, maar op het formele vlak. We hebben hier te maken met werk dat haar inhoud ontleent aan het onderwerp de lijn en hoe het materiaal is ingezet om dit onderwerp te realiseren.

Maar uit de gesprekken met Maria bleek toch meer dan enkel een formele benadering.

Als kunstenaar maak je werk, je hangt het op, zoals bv. hier in een galerie en dat impliceert dat je wilt communiceren.

Communiceren met jullie de toeschouwers of beschouwers. Niet communiceren in taal, maar in beeld, zo je wilt beeldtaal.

Echter we hebben met dat beschouwen een probleem hier in de westerse wereld.

Na de uitvinding van de boekdrukkunst heeft de alfabetisering van de mensheid een vlucht genomen, maar we hebben ondermeer daardoor ook iets verloren en zijn we, om met de woorden van Peter Greenaway te spreken, langzaam afgegleden naar een visueel analfabetisme.

We hebben veel woorden nodig om beelden te verstaan.

Associëren en het begrip van symboliek is niet meer vanzelfsprekend.

De steeds groter wordende tekstborden in onze musea en de pogingen om andere vakgebieden zoals filosofie of psychologie in te zetten om beeld te duiden zijn daar voorbeelden van.

Gelukkig zijn er die het anders aanpakken.

Het zijn die mensen die woorden inzetten om ruimte te creëren.

Zo formuleren dat taal niet vastzet of dichtpleistert, maar toegang verleent tot meer.

Dit zijn de blikopenaars i.p.v. de blikmetselaars.

Onlangs las ik een prachtige column van Rudi Fuchs in de Groene Amsterdammer.

Hij beschrijft daarin een werk van Robert Zandvliet, dat onlangs te zien is geweest op een expositie in 'De Pont' in Tilburg.

Rudi Fuchs wil ik bij deze de titel geven van 'Kijker des Vaderlands'.

Als kunsthistoricus is hij in staat zo onder de huid van een kunstwerk te kruipen dat hij bijna samenvalt met de kunstenaar die het gemaakt heeft.

Dat is de meeste kunsthistorici niet gegeven.

Wat is zijn geheim? Nou heel simpel, hij kijkt.

Hij kijkt in vrijheid.

Dat klinkt eenvoudig maar is misschien het moeilijkste wat er is, kijken in vrijheid. En zo wil ik jullie de tentoonstelling insturen.

Ik hoop dat ik een aantal ingrediënten heb aangereikt die jullie kunnen gebruiken om het werk dat hier tentoongesteld is te ervaren.

Verlies je in het werk van Maria, ervaar de lijn, de weg van Maria, die misschien ook wel die van jou is... of niet.

Gefeliciteerd Maria.... succes en plezier met je eerste solotentoonstelling.

© Arjo Passchier, Groningen, november 2014